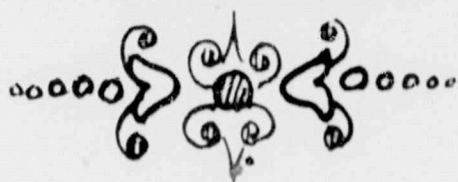

A 4665/11

BIBLIOTECA CAPITULAR COLOMBINA

SEVILLA

8

—

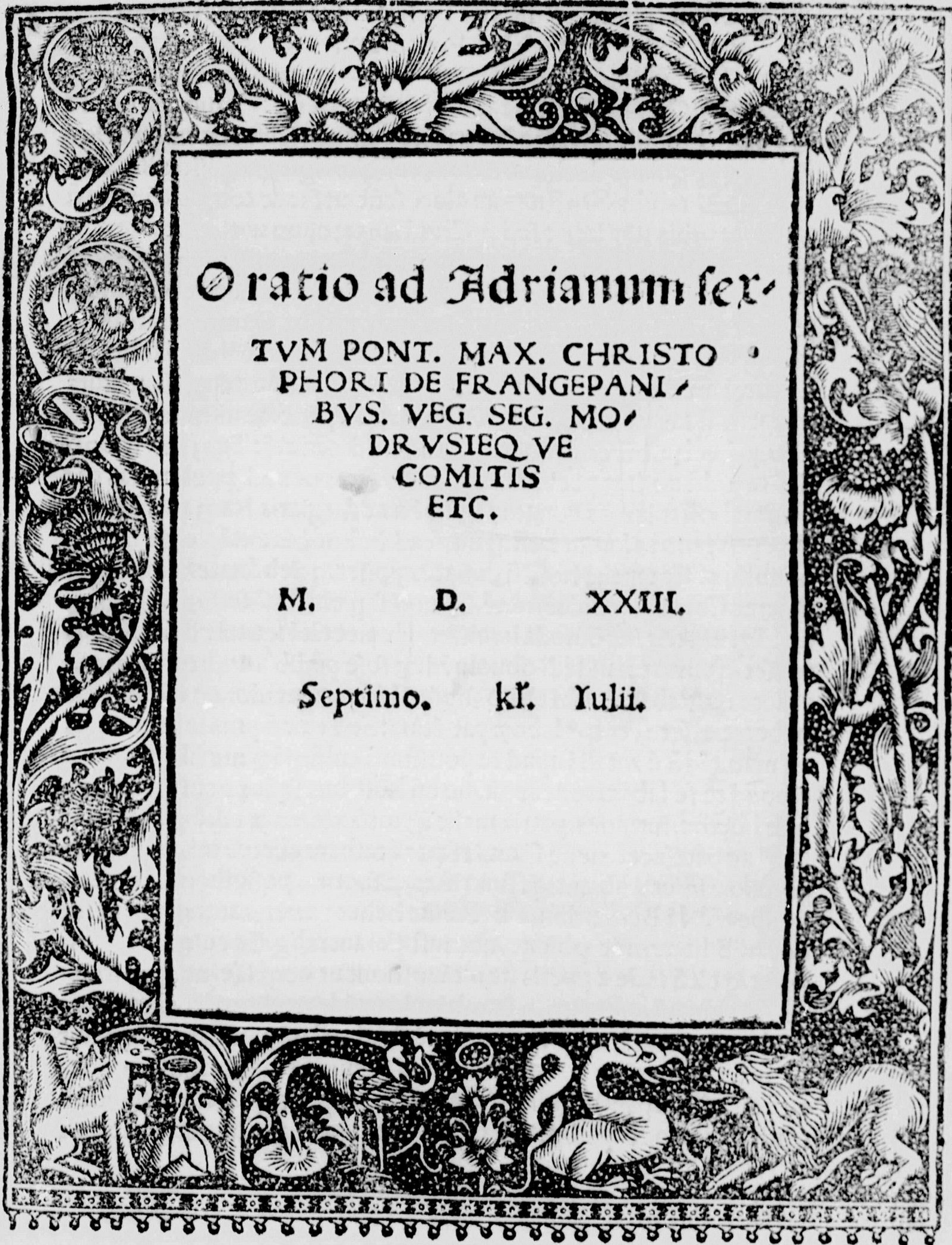
2

—

3

5

671.

Oratio ad Adrianum sex-

TVM PONT. MAX. CHRISTO
PHORI DE FRANGEPANI
BVS. VEG. SEG. MO
DRVSIEQ. VE
COMITIS
ETC.

M. D. XXIII.

Septimo. kl. Iulii.

Christophori Comitiss de frágipanibus Oŕo ad Adrianũ
VI. Pont. Max.

Non dubiũ est Beatiss. pŕ quin totũ Christianorũ orbẽ as-
sumptionis tne lætitia late passinq; impleuerit/in quo sin-
gularis doctrina/eximia religio/Egregia pbitas/incõpa-
rabilis Sanctitas ita elucescũt/ut facile tot/tatarũq; rerũ
splẽdore orbis illustret: sed si Christianorũ oĩum uota/ gaudiaq; in
unũ cõtrahi/spectariq; possint/sane illud Croatianorũ dephenderẽ
multo amplissimũ quippe qui eã regionẽ incolãt /cui/ut plus met⁹
semper ab imanissimo tyranno imineat/ita abs te uno meritissimo
xpi uicario plus spei pmittat/q Caleñ. Decẽb. Bernardinũ frágipa-
nẽ patrẽ meũ es p lras cohortatus/ut andacter/fortiterq; Turcarum
irrupentiũ impetũ sustineat/& maiorẽ in paucorũ uirtute spẽ repo-
nat/quã ut hostiũ copiis ac multitudine deterreat: Teq; interea nõ
desitũg/dũ undiq; pecunias congras / quas oēs ad ppulsandas te-
rrimi hostis iniurias conatus q; libẽter dilargiaris Itaq; tuis litteris
acceptis tantũ aĩorum tãtũq; uiriũ additũ nobis extẽplo sensimus
ut nullus esse tantus hostiũ conatus posset/q debilitate/ ac frangerẽ
ualeret Croatianorũ alacritatẽ. Quod si p eius ualitudinẽ / seniũq;
ac lōgi itineris incõmoda licuisset/ ip̃emet tãtã lætitiã corã testatus
fuiſſet/q tanto tui uidẽdi obuoluẽdiq; sese pedib⁹ tuis beatissimis
ardore flagrabat/ut sibi tãtisq; supsedẽdũ putaret/donec meliuscule
haberet/essetq; corp⁹ laborũ patiẽtius: Sed ea cũ primis eã psuasus
ad maturadũ ẽ /ut illã apud te potissimũ calũniã p me filiũ dilueret
q; apud te se laborare accepit/ne cũ hostibus fedus pcussisse uideat
q se liberos/fortunas/patriã malit q; totũ xpianorũ orbẽ pdere ho-
stib⁹ ac patefaceĩ/nene iĩmuleĩ pacẽ turbare alienis inhians qui p
potẽtiorũ iniuriã ab antiq; sima maiorũ suorum possessione/domoq;
phibeat. Nã Bernardinus. B. P. eius habet generis authores/ut sibi
nec nobilitate/nec pbitate/nec iustitia/aut religiõẽ cuiquã cedẽdũ
putet/q tãtũ inde a pueris ita uitã instituit ut neq; i se/neq; in libe-
ris suis eqtatẽ/moresq; q familiã educatã liberaliter deceant/qspiã
dsiderarit/iniuriã itulerit nemini ptẽt⁹ suis/illatã ppulsarit dũ potuit
Quis.n.ferat totos 300 annos p̃senti pecunia emptũ signiẽ comit-
tatũ/et a frágipanũ familia sēp tã pacifice q; iure possessũ p̃fraudẽ a
mathia rege occupari/mathias loci optunitate allectus cũ incredibili

quondā insularū cupiditate flagraret quē a uenetis possidebātur/ut q̄s
 iure nō poterat armis occuparet/cū Bernardini patris Auo agit/ cū
 quo ingēs ei amicitia intercedebat/ut sibi signiā tātis p̄ utēdā daret/
 donec insulas reciperet Is postea/dū signiā repeteret/frustrarepete
 bat:quā ēt successores/ut dimitterēt adduci nullo mō potuerūt Ber
 nardinus uero tādē armis sibi signiā recipiēdā putauit quam amice
 neq̄bat / ueq; satis esse in iure p̄sidiū repositū uideret . Itaq; nactus
 occasionē dū nemo a Frangepanibus bellū suspicā signiā inuadit.
 Quisnā obsecro pacē uiolauit? is ne q̄ p̄ amicitie simulationē si
 gniam iniuria retinet/an q̄ depositū repetit? inimix is iniuriā inferre
 existimād? ē q̄ amicitia uiolauit:n̄ q̄ suū petit·quis iure iuriarū isimu
 leī? q̄ armis repetat/q̄ iure negeī q̄s temere fecisse accuseī? q̄ i eū
 arma molit̄/q̄ se furti alligauit. Tū q̄ hoc potissimū tēpore signiam
 Bernardin⁹ inuaserit/q̄ ingēs a Turcis metus iminet/ea rō est.B.P.
 q̄ nulla esse occasio faciliior uidebat̄:Idq; in rē suā esse maxime ar
 bitrabat̄/si aut imparatū/aut occupatū hostē offendisset. Hactenus
 nihil esse opinor /quod obiici ut crimē possit nisi eum plus peccare
 cōtēdamus/q̄ iniuriā ppulset/quā qui intulit . Nā de flāma in tēplū
 iniecta/quod qdē esset in quouis homine facinus indignū /in xp̄ia
 no uero plane scelaratū atq; impiū/nulla cā esset diluēdi criminis/
 si quē in nr̄a potestate minime sunt/casuq; accidūt/ca sceleris loco
 habeātur.signiā urbē Bernardinus armis coronaq; cinxerat/p̄me
 bat obsidione mēnia tormētis q̄tiebat/uenisset urbs eodē quo obsi
 deri cepta ē die in frangepanū ptatē/nisi forte q̄dam tormētū / quā
 bōbardā uocāt/suo ipsius impetu in ptes dissilisset/& ut casu sul
 furei tormētoꝝ pulueres p̄pe uicinū tēplū seorsun a tormētis erant
 collocati/ne id ipsum quod accidit/eueniret.ps fracti formenti cum
 igne impetu ad pulueres delata tātā de repente flāmam excitauit
 ut ipsius tēpli tectū conripuerit qui quidē restingui nulla ui aut ope
 potuit . Atq; hinc pacis uiolate ac sacrilagii q̄rela At uero q̄s pacē
 uiolauerit/q̄s sacrilegiū admiserit discutiamus Nullū fuisse a Ber
 nardino bellū/nisi amicitia esset paxq; Mathie fraude turbata nulla
 fuissent inimicitie/nisi odioꝝ seminā a Mathia sp̄sa multo antea
 fuissent/quorū fructus successores meterēt. Quod si qui cām scele
 ris dedit is plane sceleris author putādus est / Mathias bellum seuit
 successores bellū fuerunt ac frangepanū patientiā modēstiāq; expu
 gnarunt/illi fidem pdiderūt/illi damnū intulerūt/illi templū incē

derunt / illi scellerati ac sacrilegi Nam cur frangepanes urbem ex /
cisam uellent / quam ornauerant / cur templum incendio absume
rent / quod sui ipsorum maiores erexerant . ubi multa preclaraq; /
nostre familie monumenta ac sepulchra uisuntur. Non immorabor
hac in parte amplius Beatissime Pater . ne uidear cause tum boneq;
diffidere . presertim cum ex his / que sequuntur frangepanum pietas
ac religio facile spectari possit. Nam quod iactatur ab inuidis / fran /
gepanes cum Turcis sedus percussisse / pacemq; pacto tributo emis
se tam flagitiosum est tale quippiam de frangepanibus cōminisci /
q; improbū credere . cuius enim familie plura maioraq; pro religio
ne ac fide facinora extiterunt Septuagesimo ab hinc anno postq;
Cōstātinopolis is Turcarū ditionem uenit semper sibi hucusq; cū
immanissima gente bellum fuit / eamq; semper ueram ac solidam
gloriam putarunt dare ad hoc bellum nomina / pro fide Christi dimi
care / pro Christo occumbere / & nō tam propugnaculis / tormētisq;
Turcas propulsiare / quam suorum etiam corporum uallo hostibus
aditum intercludere / quod si tot annos magnificum pulchrumq;
sunt arbitrati sanguinem animamq; profundere ut communem salutē
tuerentur / nunc quidem desituros fuisse existimandum est qui
te potissimum tantum authorem habeant ad christiani nominis de
fensionem / fideiq; conseruationem / quam suo ipsius sanguine xps
consecrauit . nec si prouocati ab hoste honestissimis pacis condi
tionibus amplissimisq; muneribus sunt continuo id factum haberi
debet Sint enim quantum uis honeste conditiones / quantum uis
ampla munera / plus tamen apud frangepanes ualuerunt / ualebūtq;
semper ratio / religio / comunis christianorum salus / quam uel ipsi
auri argentiq; montes Aut enim strenue pugnando hostes detur
babit aut si uiuincantur / iuuabit tamen fortiter dimicantes p xpo
mori. Tu uero Beatissime Pater reputare tecum debebis quanto in
discrimine sita sit summatarum / quanta / quāq; cum immani bellua
certamen proponat adest hostis uictoribus orientibus spoliis or
natus / dua uim inuidissimarū urbiū expugnatur Taurinā ac Rhodi
& quia has tanq; arces christianis extorsit uniuersam etiam Europā
animo concepit / fretusq; armis / uiris / opibus / uirtute / cōcordia oia
sibi prona ac facilia arbitratu Christiani uero tam & si pleraq; paria
militum tamen uirtute / animis / disciplinaq; militari longe illi
prestare at discordia sane omnia sunt multo deteriora

Siquidem inter se digladiantur uiresq; mutuis odiis atq; cladibus
 debilitit. contra uero hostis nactus omnia nuda/predeq; exposita /
 principes / qui obistere possent / lōge abesse secum reputans / ipsas
 Italię sauces Croatiam / Vngariam Dalmatiam bello acriter premit /
 militibus campos operit / hominū ut armentorum predas ambigit /
 arces tormētis deicit: pauci situ locorūq; ingenio freti hostem sub-
 euntes obuiis corporibus excipimus / audacter obistimus / aditu p-
 hibemus & quātū paucorū uirtute fieri potest / nihil nos penitet. sed
 iam uiris quos captiuos ab egerunt / debilitati / iam opibus exhausti
 quas assidua bella absorpserūt & iā regē oīum egeni foris militibus
 ac machinis urgemur / domi fame macramur. Vna tamē spes reliqua
 est ut abs te aliqd rebus afflictis ac pene desperatis presidiū pareā
 q̄ amantissimis lris admonere / cohortariq; omnes non destitisti / ut
 nunc demū / qua semper usi ante hac sumus uirtutis meminerimus
 & magnos nescio quo mō stimulos addi ultro te authore sentieba-
 mus / quibus tamen nihil amplius superest / nisi ut qui hactenus for-
 titer pugnauimus / fortiter moriamur Atq; utinā .B.P. nō duntaxat
 sanguine tantū bellū confici precludiq; Italia / totaq; Europa hosti
 posset: Sed uereor ne nīm excidiū quoddā sit Italię ruine ac reliq-
 rū puincię pludiū / quocirca sūma ui / sūmisq; opib⁹ adnitēdū est
 ut hostis impetus in angustiis Croatię frāgatur / debiliteturq; furor:
 ne si inde facto agmine perrūpā / omnes extemplo campos / regio-
 nesq; mundet / ac si semel Italię incubarit / nullis postea uiribus nul-
 lis tormētis / machinisq; auelli / exturbariq; possit. nolim .B.P. hęc
 abs te aliter accipi / quam a me dicentur: & me patrię potius q̄
 comunis Vtilitatis causam dicere arbitreris . nimirum non potest
 Croatia labi / quin Italia quoq; eadem ruina obruatur . nec si no-
 stra patria incolumis fuerit / iminere Italię calamitas queat. diceſque
 ratio est comparendi presidii / que summa rerum gerendarum ut pe-
 cunia militibus conficiatur / pecunia numeretur / hęc populos con-
 firmabit / hęc milites inueniet / hęc alacritatem pariet. sine hac nul-
 lum est consilium . nullum satis in prompto presidium. hanc abs te
 Christianorum prouincię / populi / nationes exigunt / Atq; effle-
 gitant Me uestro una spes tādem tandem cōsolatur ut si rebus pla-
 ne desperatis moriendum sit / saltem memor generis / memor fidei
 memor Christi Redemptoris moriat . Idq; apud omnes testatū re-
 liquam maluisse fortiter mori q̄ seruitutem seruire qui imperare

cōsueuerim Dixi cām frāgepanū & q̄nto in piculo xp̄ianorū sūma
p̄stituta sit/ostēdi/neq; in nobis aliqd flagitiū esse arbitror/cuius in-
simulari merito possimus/neq; qn xp̄ianorū reb⁹ mature p̄sulatur cā
est ulla Sn̄p̄est ut meū cū primis munus cui⁹ potissimū cā ueni ab-
soluā/ p̄stēq; qđ pater corā p̄staturus fuisset si p̄ ualitudinē tm̄ itine-
tis obire potuisset/qđ ei inter maxima uota potissimum fuit ut te in
hoc orbis terrarū solio ac sup̄ma maiestate spectaret/obuolutusq; pe-
dibus beatissimis ueneraret/adoraretq; p̄sentē. Quam ob rem hoc
mihi negociū dedit in quo tu p̄m agnosceres ut tibi et suo et meo
una uomine gratularer : optarēq; tibi hāc fortunā diuturnā & tā ti-
bi quā terrarū orbi salutarē/ p̄cidēsq; ad pedes tuos officiose humi-
litesq; adorare/& eodē nomine nos/liberos/fortunasq; n̄ras/quāte-
cunq; sunt/ultra/uolensq; in tuā pt̄atem dederē ac dedicarem.En-
supplex/p̄stratusq; te ueneror atq; adoro p̄sentē deū tibiq; nos no-
straq; dico dedico/atq; addico oīa:tuā oro obtestorq; fidem aspice
nos/& quos tibi fidos esse obsequētes; agnoscis / eorum tutelam
patrociniumq; suscipe ac saluos uelis . Dixi .

¶ Memoriale ad .S. & Beat. D. D. N. Papā .Adri. VI. Pont. Max. &
ad Sacro .S. R. E. Reue. D. Cardinalium consistorio

¶ In primis p̄strari ad Beatos pedes Humil. scitatis tue obediētiā
debitā p̄stādo Pater & .D. me⁹ Bernardinus de frāgipanibus cum
filio Ferdinando & me Xp̄ophoro filio eiusdem sese quam Humil.
Scitis tue Comēdam⁹ Veg. Seg. Modrusieq; & cerera Comes.

¶ Itē ipse P̄r. & D. meus Valetudine p̄uētus ad p̄spectū .S. tue ue-
nire n̄ potuit medio mei sese .S. tue quā Humil. comēdādo excusat

¶ Item P̄r Sancte Comites Barones Nobiles & populus Regni
Croatię Patri & .D. meo p̄testarunt dicēdo Tu senior ac inter nos
Potior & potērior ēt apud principes xp̄ianorū maioris notitie ac fa-
me existas. des opam sollicitā ad .S. D. & D. N. Papā Pont. Max. ēt
ad Sacro .S. Sedē aplicā ac principibus & Regibus xp̄ianorū Nar-
rādo miseras/calamitates/p̄suras/strages/qbus p̄tinuo ac icessamē
p̄ Turcas affligimur/molestamur/& p̄ excursions dire crudelitarū
abducimur ēt q̄ ab oībus sumus derelicti aut nobis Aedes n̄ras de-
relinquere & p̄ alias uagando p̄ mūdū mendicare aut cū Turcis
Fēdus percure & eis seruire unū eduobus cogimur facere si nobis

psidiū & auxiliū a. S. tua denegeſ. p̄terea teſtaſ labor quē p̄r & D. meus Nureberge in dieta Sacri Imperii habuit. inquā cōſigliatores Sacri Imperii psidiū aut auxiliū p̄miserunt. q̄ promiſſio ad effectum minime puenit. ex quo fit q̄ Turchi maiorē exercitū equeſtrū addiderūt. Pedestres In ſiluis & locis nemorosis & abditis nec nō ipua quantitate inſtituerunt nec ſatis exprimere poſſim qbus Miseriis n̄ros/n̄raqz/miserime ſub crudeli ſuo Iugo ſtrageqz crudeliſſima tot genera penarū mortis excercēt. liberos añ ora partētū uiros añ uxorez p̄ſpectū/obtrūcaſſe uxorezqz uiolaſſe/uirgines ſupraſſe/ Sacra quoqz et ſacerdotes p̄phanāſſe h̄ ſepiſſime p̄r ſcē i croatia uideri poſſit

¶ Itē P̄r. S. Croatia ē murus ante murale ſeu porta xp̄ianitatis Potiſſime puinciarum cōtinguarū uidz Carintie/Carniole/Stirie/Iſtrie Foroiulii/& Italie q̄ capta (q̄ De⁹ auertat) hec genera tormentorū p̄dicta puincis cōtiguis iminere. & patēs ac lata uia ad ipas Turcis erit. quia (habita Croatia) nec fluuia nec mōtes nec Maria ſunt p̄te⁹ reunda & maiorē ſequitur piculū imminere quā de mōte Taurino ſeu Belgradū & Rode nouiſſime a xp̄ianitate deperditis.

¶ Itē P̄r Scē Croatia detineri & defendere ſaluā fide p̄nūc pōt cū duarū milliū Militū eq̄ſtriū & mille pedestriū patrie illi⁹ uſqz aliter Deus diſpenat & tua Scitas puideatur q̄ Milites in uia & imppoſitū totius Regni Vngarię im̄p̄mptu ſemp paratiſſimi eſſent. & ad Italiā de portibus Croatiaē p̄ unū diē & noctē ad Anconam Marche trāſfretari poſſunt. de Ancona qd Italie p̄deſſe poſſint cūtiſ p̄z

¶ Itē P̄r Scē Scitas tua & Sacro. S. Sedes ap̄lica p̄ſydiū nobis miſeris Croatis p̄ſtare digneſ uti ſperamus (q̄ nō denegeſ & ceteris p̄cipibus & regibus xp̄ianis exēplū demonſtraſ digneſ q̄ ſi min⁹ corā Deo p̄teſtamur. Quia nos ſine adiutorio xp̄ianorū principum q̄ nulli Regno cōtingit. ferme ultra quā p̄ ſeptuaginta Annos potentie Turcarū quātulſcunqz uiribus n̄ris. uſqz p̄iſ tēpus reſiſtimus/ ampli⁹ uero ſine adiutorio v̄ro nō poſſum⁹. Qm̄ in oibz d̄fecimus tātū in ſola fide. & bona Spe p̄maſim⁹ & actū ē de nobis. ne nobis obſticiaſ p̄r. S. ſolicitos p̄ n̄ro uirili nō fuiſſe. q̄ tēp⁹ & acta teſtatur.

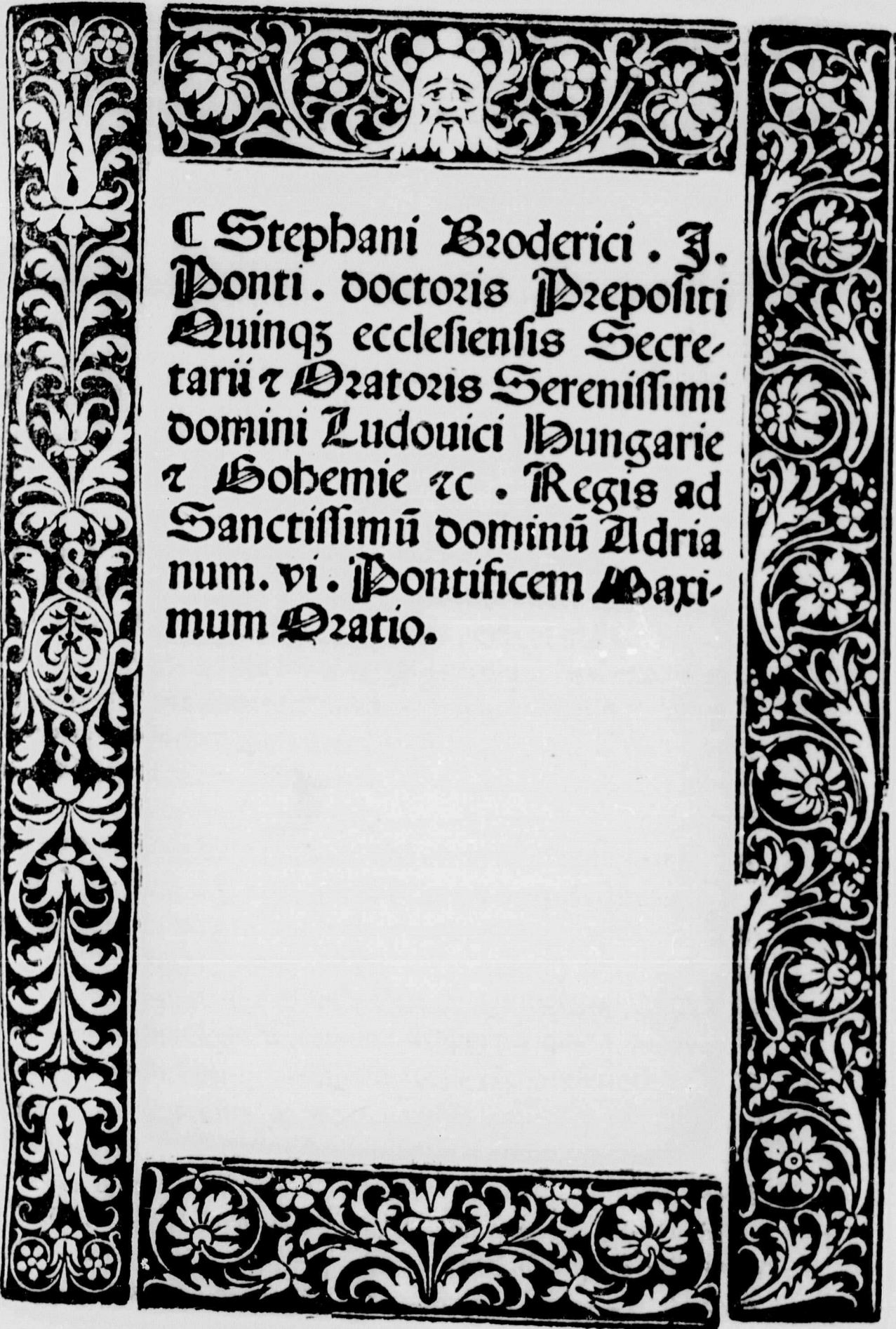
¶ Item Pater Sancte in rediditu meo ad Croatiam ſecundum expeditionem Sanctitatis tue ac huius Sacro. S. Sedis apoſtolice aut deſperatio (q̄ Deus auertat) aut ſpes Cruatorū erit.

¶ Privilegiū cōcessum Viris Ill. D. de frāgepanib⁹ Comitibus sup
ciuitate Seg. & p qnq; Regū Regni Vngarię cōfirmatū q̄ priuile
gia tenens in manib⁹ Xpophorus Comes filius Ill. D. Bernardini
de frāgepanibus Comitibus Supplicauit. S. D. D. N. A. VI. Pont. Max.
ut legerēturi in cōsistorio

¶ Bela Deigratia Vngarię Dalmatię Croatię Rame Seruie Gallicie
Ladomerie Cumanieq; Rex. omnibus Christifidelibus presentes
scriptum inspecturis Salutem/In eo per quem regnant Reges / &
principes tenēt terram Regie sublimitati puenit/oim nationū/pa
riter & linguarū/sibi deuote adherētū/taliter puidere. ut Alii iup
ueniētes/eorū Exēplo inuitati/ad fidelitatis opa / ardētius & seruē
tius euocent^r pind^r/ad uniuersorū notitiā/tā p̄sentū/q̄ futurorū/hag
serie uolum^r puenire. Qd cū ppter scelera/oim hominū/in regno
nō degētū/q̄ istigāte/antiq̄ hostis/humai generis inimico/abūda
uerat/& plusq̄ arena maris multiplicauerat nolēs de^r eorū malitiam
ipune ptrāsīr. rabiē Tartarice gntis/excitauit p quā potētiā sue dei
tatis/gnti p̄fid ondrēt et eos d̄terra d̄leret/pp quorū ēt pcā/& nobis
suā miam elōga uerat/ut p ipas tartarus i cāpestri p̄lio p̄uindū/fugeq;
p̄sidio/maritimas adeūtes ptes.& aq̄x latibula porātes/ubi cū sumā
nrorū fideiū/more Rakel plāgerem^r/qa eorū solatio fuim^r d̄stituti
p̄r miarū et de^r toti^r p̄solatiōis/q̄ p̄solat^r suos/i oī tribulatiōe. et nob
fontē mie apire dignat^r ē et ad p̄solādū nos/Federicū/& Bartholo
meū/d̄frāgepanib⁹ Ill. et strenuos uiros/Nobil^r d̄ Veg. q̄si de celo
piecit q̄s cū oī eorū parētela adherētes iter ad^r p̄miscuas/exhi
buerūt f̄at^r et n̄ modicā pecuniā/eorū q̄ ultra xxv. marcas/millia
trāscēdūt/q̄ icisis aureis et argēt^r/et aliis reb⁹ p̄ciosis/nb̄s de bonis
eorū p̄fētauerūt et p̄fētado donauerūt. Demū nos cū a nob De^r suā
i dignationē amouerūt/recōpēsātes eorū fuitia/et dona/d̄ p̄filio Dñe
marie/chariss. p̄sort^r n̄re/et Baronū nrorū fideiū/quādā ciuitatē/ma
nētē circa lit^r maris/existētē/segni uocatā cū oib⁹ suis utilitatib⁹ et
ptinētis/uniuersis simul cū tributo seu theloneo et aliis circūstātis
eadē libtate sicut nob. fuit p̄sueuerat/d̄dicim^r/donauim^r et ptuli
m^r ipis Federico et Bartholomeo ifilio filiorū p̄peto et irreuocabi
liter possidēdi h̄ ēt (specificātes qd si q̄s hered̄carerūt hered̄s alteri^r
finaliter ua leāt possidei ut igi^r n̄re collatiōis/fies p̄petua firmitate
solidei p̄fētes cōcessim^r eisdē duplicib⁹ Sigill. n̄ri munimine robo
ratas Datūp man^r discreti uiri/mgri fercasii electi albēsis/aule n̄re
uicecācelari/dilecti et fidelis n̄ri ann. D. 1 2 0 regni at n̄ri ano 2 0

Finis

*Este libro costo en Roma 2 quatrines a 12 de setiembre de 1520 y el ducado
duro vale 420 quatrines.*

C Stephani Broderici . J.
 Ponti . doctoris Pzepositi
 Quinqz ecclesiensis Secre-
 tarii ⁊ Oratoris Serenissimi
 domini Ludouici Hungarie
 ⁊ Bohemie ⁊c . Regis ad
 Sanctissimū dominū Adria-
 num . vi . Pontificem Maxi-
 mum Oratio .

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI

D. Georgio Archiepiscopo Strigoniensi Regni
Hungariae primati, Legato nato, ac supremo Cancellario &c. Lombardinus Burgius Iuris
utriusque doctor, Prothonotarius
Apostolicus. S.P.D.

Quoniam quam Reuerendus Stephanus Brodericus, Orator Regius circiter kal. Septembris coram Adriano. vi. Pont. Opt. Max. habuit, cum ab omnibus commendari, & tam Pontificis quam Reuerend. patrum doctissimo testimonio approbari aduenterem Presul Reuerendissime, essemque eius uidende cupidus, uix tandem a grege ab homine mihi alioquin amicissimo ut mihi eius perlegenda copia faceret, potui impetrare uerebatur fortasse iam tum id quod postea accidit. Vbi igitur eam diligentius perlegi ubi non solum uerborum elegantiam & sententiarum grauitatem. Sed etiam uim, ac uehementiam orationis accuratius consideravi non mediocriter (ita me deus amet) sum mecum ipse indignatus quod ea tandiu latuerit in obscuro. Neque a tot Mensibus in lucem prodierit. Statim igitur hominem aggressus hortari primum ac monere, ut eam in publicum daret. Deinde ubi uotis & monitis meis repugnantem uideo obiurgare etiam liberius non destiti ne se ipsum in primis magna laude ac demum alios uoluptate utilitateque defraudaret. Quid. n. utilius esse posset quam orationem pro omnium salute habitam, pericula omnibus imminencia complectentem ab omnibus legi? Caterum cum neque sic quicquam proficerem. Et ille ob modestiam, ut arbitror, negando perseveraret. Statui ego multis potius, & certe optimis quibusque placere, & rem gratam facere, quam unius hominis satis uerecundi ac multo minus quam par est ingenii sui uires mecientis, qualicunque offensa moleseri. Domum itaque reuersus accersito statim ad me Calcographo orationem ipsam, illo & inuito & nesciente formis publicis excudendam. Tuo potentissimum Antistes

maxime amplissimo nomini dedicandā, tradidi. Cui .n. ea
 xpianę defensionis rationē cōtinens magis debebat q̄ tibi
 qui in re xpiana autoritate opibus Cōsilio iuuāda ita alios
 eccliarum Antistites antecellis principesq; xpianos. Quas
 ut in hoc genere laudis nondū alicui sis secundus. Sciebam
 præterea fratrē meū magnificū Andreā Burgiū. Nūc Cæ
 sareum istic apud inclitū Hungarię Regē Oratorē eo &
 amore ea obseruantia prosequi ut nisi & ego fraterno moni
 tus exēplo tuam amplitudinē omni prosequeretur studio offi
 cio ac seruitute pro piaculo iudicārē. Idq; quibuscunq; ratio
 nibus licebit assidue apud te testabor ac semp in posterum
 declarabo. Accessit & illud qđ Oratorē ipsum insigni prudē
 tia eruditione & probitate uirum tuū esse clientulum non
 ignorabā, tuūq; Alūnum in tua honoratissima & castigatiss
 sima aula ab ineunte adolescentia educatum tuis sanctiss
 mis p̄ceptis & institutis excultum atq; expolitū. Tuū igit̃
 iure optimo esse ducens quicquid in hanc sententiā quicqd
 a me quicquid a Broderico nō laude dignum proficiscerē
 Tibi has eius studiōz quasi primicias, pro huius noui anni
 strēna ac munusculo offerendas tuo celebratissimo nomini
 dicandas existimaui. Tu que tua est humanitas. Hęc quoq;
 eadem qua cæterę soles & animi & frōtis hilaritate excipies
 Atq; ita certo tibi psuadebis inter tuas præclaras quibus to
 tum xpianum Orbem replesti laudes & merita hoc etiam
 non esse in postremo loco numerandum, qđ ex tuis doctissi
 mis, simul & sanctissimis aditis ac penetralibus quasi ut aiūt
 ex equo Troiano tales uiri prodeant. Qui & tibi patrono
 ac Mecenate, immortalem gloriam, & patrię præter eximiū
 decus, fructus quoq; uberrimos & nunc afferant & maiores
 adhuc sint allaturi. Vale itaq; Pont. amplissime. Et me
 tuum clientulum in eorum ascribe numerum,
 quos tuę amplitudinis nosti esse obse
 quentissimos, Romę .xxiii.
 Ianuarii .M.D.XXIII.

oīu
 pre
 ma
 sibi
 quo
 diss
 elec
 cer
 nor
 nō
 xim
 cōf
 Or
 &io
 sua
 bat
 ma
 atq;
 ma
 ad
 Ita

STEPHANI BRODERICI. I. PONT. D.

Prepositi quinque ecclesiensis Secretarii &
Oratoris Serenissimi. D. Ludouici

Hungariæ & Bohemiæ &c.

Regis ad. S. D. Adrianū

vi. Pontificem Max.

Oratio.

Nulli vnq̃ mortalium ex maximo dolore, & extrema animi cōsternatione ingens repente leticia, & spes amplissima est oborta. Id profecto Serenissimo principi meo Regi Hungariæ contigit eo die, quo te Beatissime Pater oīum suffragiis, ad hanc sanctam sedē, cui diuino munere presides electū ac renunciatum esse audiuit. Nā cū is ex immaturo atq̃ inopinato Leonis. X. Pont. maximi obitu, quē sibi inter ipsas, tot periculorum & calamitatū procellas, fato quodā acerbissimo ereptum esse uidebat in maximum decidisset merorē: & desperationem. Audita tua auspiciatissima electione, ita est subito recreatus, ita in spem maximam, ac certissimā erectus, ut non iam amplius Taurinū amissam, non Transalpinā a corpore Regni sui pauloante abscissam nō alias innumeras calamitates deplorare uideret. Sed maxima & amplissima quęq̃ iam tunc animo cōcipere, & sibi cōstantissime polliceri auderet, videbat ad hanc supremam Orbis xpiani dignitatem vocatum esse uirum, cū omni sanctitate, ac sapientia præditum. Tum uero (id quod plurimū sua interesse arbitrabatur) Cæsari suo coniunctissimū sperabat facile fore, ut & Cæsar omniū qui vnq̃ fuerunt Cæsarū maximus & potētissimus, & tu Pontificū oīm sanctissimus atq̃ integerrimus, Ceteros principes, si qui adhuc xpianum magis q̃ hostilem sanguinē sitire pergerent auctoritate ur̃a ad optima q̃q̃ & xpianæ reip. salutaria agenda impelleretis. Ita breui immanes istas belluas, & truculentissimas feras, q̃

tantum in xpianos auderent, non modo spūs illos feroces
posituras. Sed te duce tuis auspiciis in ius & potestatem no-
stram penitus cōcessuras. Quam quidē animi sui ingētem
leticiam, atq; incredibilē rei optime gerendæ spem, tibi no-
tam esse quāprimū desiderans. Me illis ip̄is diebus ad tuam
Sanctitatem misit, ut tibi noīe suo una cū hoc Reuerendo
Francisco Marsupino collega meo, simul & hanc tanti ho-
noris amplitudinem gratularer & res suas in summū discri-
men adductas, supplex cōmendarem. Gratulatur igitur tibi
beatissime Pater Hungariæ Rex Inclytus hanc tuæ beatitu-
dinis, in hoc supremū humane dignitatis fastigium assump-
tionem. Neq; illo solito ac uulgari gratulandi more gratu-
latur ~~more~~ quo solemus eorū sortem, quibus noua aliqua
honoris ~~h~~ornamenta contingere, uerbis magnificis attollere
beatosq; eos ac fortunatos predicare. Quid enim minus cō-
sentaneū q̄ dignitatem ecclesiasticam & eam potissimum
quæ in xpiano orbe sit omniū maxima & suprema. ad labo-
res profecto, ad curas, ad uigilias & ad mille sollicitudines,
notam atq; institutam hoc nomine cuipiam gratulari? Neq;
igitur ille tibi gratulatur, q̄ tot pulcherrimarum & nobilissi-
marum Urbium, tot amplissimarum Prouinciarū Imperiū
sis assequutus, Neq; q̄ ex priuato Ep̄o Summus oīum quos
orbis habet Ep̄orum subito atq; ex insperato euaseris. Neq;
q̄ Reges & Principes supplices ad pedes tuos procumbant
& adorent quodāmodo uestigia pedum tuorū. Quāq; hæc
quoq; ipsa summa oīum, quæ homini contingere possunt,
esse confitetur. Sed q̄ hii sapientissimi & optimi patres, illo
eodem temporis momento, quo te Romanū Pōtificem de-
clararunt, campum tibi patentissimum apparuerint ad uir-
tutes tuas, quæ solis hætenus. Hispaniarū & inferioris Ger-
maniæ angustiis claudebantur, in totum xpianum orbem,
longe lateq; spargendas, ac diffundendas. Laudat eorū ipso-
rum sapientissimum atq; exactissimum Iudiciū qui reuoca-
to illo Prisco, illius primi Senatus Romani more maluerint
nouum quēdam quasi Numam Pompiliū Sanctitate & Re

ligione c
terrarum
xpianæ d
simi pulc
omnibu
nulla re
xpianam
posthabi
ma sede
benas xp
tis. Gratu
uerso xp
pore, Por
saeculis, d
etiam pri
Hungari
Sed totu
tam sanct
summo n
tutum. Q
fueris, lon
orbis Imp
hoc loco
ut uostru
te elegeru
des Ora
prætere
bus predi
destia sing
genere lau
placet te ta
tia. ut nulle
li, tecū in
nisi uocatu
felicitate

ligione clarū: non e sabinis quod illi fecerāt. Sed ex ultimis
terrarum finibus ad Imperium euocare q̄ Nulla in parte rei
xpianæ deesse. Et cū laudat hoc uestrum patres Reuerendis
simi pulcherrimū & sanctissimum factū. Tum uero uobis
omnibus, grates hoc nomine agit amplissimas affirmans
nulla re magis potuisse cōstare. uestram singularem in rēp.
xpianam, fidem, uestrum amorē: studium, affectionem, q̄ q̄
posthabita priuata etiam uestri ratione, cū in hac sanctissi
ma sede locaueritis quē inter mortales optimum atq; ad ha
benas xpiani Imperii moderandas, aptissimū esse iudicasse
tis. Gratulatur deniq; & gaudet sibi, ac suis Regnis & uni
uerso xpiano orbi. Cui tali ac tam periculoso, ac difficili tē
pore, Pontifex contigerit. de quo ea predicētur, quæ nostris
sæculis, de nullo non solum in summā fortuna principe, sed
etiam priuate sortis hoīe predicata fuerunt. Sperat nō Rex
Hungariæ solum: qui maxime oīum tali indiget Pontifice.
Sed totum xpianum genus. Te qui Ep̄m priuatum egeris,
tam sanctū, tam prudentem, tam solertē atq; industriū in
summo nunc honore constitutum, a te ipso non degeneras
turum. Qui Hispaniis summa cū omniū cōmendatione p̄
fueris, longe maiori nunc cū laude & gloria, totius xpiani
orbis Imperium administraturum. Non sum nescius, quid
hoc loco a me iure quodā modo res ipsa exigere uideatur,
ut ~~uestro~~ simul & horum Reuerendissimorū patrum, qui
te elegerunt acerrimū iudiciū, & tuas amplissimas laus
des Oratione mea prosequar. Sed ego utrumq; consulto
prætereor: aliorum sint iste de te, & de tuis clarissimis uirtuti
bus predicationes: alii dicant te summa integritate, fide mo
destia, singulari eruditione & doctrina, incredibili in omni
genere laudis excellentia peditum. Quin & illud addant si
placet te tanta semper fuisse animi moderatione & continē
tia. ut nullos unq; honores quesieris. Illud fortasse Ap̄li Pau
li, tecū in animo reputantem, sicut nemo sibi sumat honorē,
nisi uocatus a deo, tanq̄ Aaron. Tanta tamē uicissim fuisse
felicitate (si felicitatē appellare licet, occultā quandā diuinā

ar 1973

numinis uolūtate ac prouidentia) ut nulli honores ulli unq̃
homini contingerent qui non tibi ulro nec expectanti, nec
opinanti sint oblati. Ego & hæc & plura ac maiora hiis, li-
cet in te summopere admirer. Illud tamen potius mihi dicē-
dum existimo. Quod & tu sapientissime Pater uerissimum
esse iudicabis, tanto maiorem & grauiorē tuis humeris sar-
cinam esse impositam q̃to nō solum altiore loco sedes, sed
etiam admirabiliore, & minus seculis nostris audita ratione
in hunc altissimum honoris gradum conscendisti. Deus. n.
deus fuit ille, qui te externum Romæ nunq̃ uisum de tali di-
gnitate, ne cogitantē quidem quicq̃ in animos horum sanc-
tissimorum patrū, uerum iam tandem aliquē, & idoneum
pastorem eccl̃iæ sanctæ præficere querentium miro quodā
atq̃ incredibili modo inseruit atq̃ insinuauit. Tuū igitur erit
ita hac tanta dei in te benignitate uti ut & deo qui te elegit
& hoīm quos tuæ curæ credidit expectationi satisfacere pos-
sis. Fac clementissime Pater talem istum tuū Pontificatū ui-
deamus ut iure optimo & tibi & sibi, & uniuersæ xp̃ianitati
cōgratulatus fuisse uideat Rex Hungariæ serenissimus Ex-
hibe nobis Pontifex Sanctissime. ~~un-eū~~ illis antiquis Pon-
tificibus Romanis, qui priuatis omnibus affectibus, post
tergū relictis omnibus aliis curis postpositis hoc solū dies
& noctes cogitabant. Quo pacto gregem sibi creditum, do-
mino deo suo, saluum atq̃ incolumē representare possent.
Quali Pontifice si unq̃ alias indiguit resp. xp̃iana, nunc cer-
te maxime indiget. Cum aduersarius eius tanq̃ Leo rugiens
circuit querens quē deuoret, quam xp̃iani Imperii partem
iuuadat & penitus absorbeat, Circuit inq̃ ab omni parte,
nunc terra, nūc mari, modo Septentrionem; modo has, quæ
magis meridiem & occidentem spectant Regiones: assidue
quatiens atq̃ infestans. Qui non satis habens omni Asia;
quæ Christiani olim iuris erat perdomita magnam Europę
partem e corpore Christiani Imperii auulsisse. Iam circum
ipsa Christiane reip. intima viscera crudelissime grassatur
Iam iam beatissime Ponti. Amplissimi patres nisi omnium

ope res
enim si
lūmus
dactis,
salpinax
per Bel
Dalma
pem. Ita
nuper p
cepit, cū
tem est
latim m
luerit, u
quoq̃ in
rit (quod
bit/quin
cumfluit
& nunc/
dum/ne
illuic po
& ad libe
natus an
tibi potis
alicuius p
generis c
& human
omnium
in cōmun
non aliis
eius pasc
igitur pas
nos filii.
Id tu nob
ita volun
Tuorum

ope resistitur totius Europæ Imperio potiturus. Belgrado
enim siue eam Taurinum uetere uocabulo appellare ma-
luimus, & prouincia Transalpina in ditionem suam res-
ductis, quid aliud effecit potentissimus hostis: quæ ut ei per Trā-
salpinam quidem ad Moldauiam Transsiluaniam, Poloniā
per Belgradum uero ad utramque pannoniā ad ~~Reliquas~~ *reliquias*
Dalmatiæ & totius illirici & ad hanc orbis terrarum princi-
pem. Italiam aditus pateat liberrimus. Scardona autem quā
nuper prope inspectā uobis Reuerendissimi patres inter-
cepit, cū illo suo amplissimo portu, quam non ei cōmodita-
tem est prebitura: ad omnes oras maris Adriatici non pau-
latim modo carpendas quod facere consueuit, sed si id ma-
luerit, uno impetu subigendas. Quod si ad hæc Rhodus
quoque insula nobilissima quā nunc fortissime quatit accessse-
rit (quod deus benignissimus auertat) quid ei tandem obsta-
bit/quin totum hoc quod Christianum orbem undique cir-
cumfluit mare in sua habeat potestate/Prouidendum igitur/
& nunc/dum adhuc prouideri potest omni ope prouiden-
dum/ne ab hac immanissima & efferatissima barbarorum
illuuię penitus obruamur/Induendus ille uere christianus,
& ad libertatem/honorem/decus / ad omnem amplitudinē
natus animus. Et cum id omnibus faciendum / Tum uero
tibi potissimum Beatissime Pontifex, qui caput es, & non
alicuius priuati Regni/aut prouincie / sed totius Christiani
generis caput/& tale caput/quod & diuini numinis arbitrio
& humano consensu / ad hoc solum uidetur institutum/ut
omnium/quicumque Christiana religione censentur / curam
in cōmune gerat/Non enim Regi hungarie/ non poloniæ
non aliis Serenissimis Regibus. Sed petro & successoribus
eius pascendas suas oues/dominus nominatim cōmisit. Tu
igitur pastor/nos oues / Tu caput/nos membra / Tu pater/
nos filii. Quod pater filiis/caput membris/ Pastor ouibus/
Id tu nobis in cōmune omnibus debes / Aliis Regibus/quā-
ita uolunt/satis esto / Regnorum cuique suorum fines tueri/
Tuorum regnorum fines/cum iisdem terminis claudantur/

quibus totus Christianus/ ne dicam terrarum orbis claudatur, Totius Christiani generis curam agas oportet / Quid vero quod isti maximi & amplissimi redditus/ quibus non hec solum Romana/ sed etiam alie per orbem Christianum ecclesie, sunt munificentissime locupletate/ neque possunt honestis/ neque debent iustius in vllum alium vsum, quam in Christianorum conseruationem, expendi/ ac dispensari. Nam si bona pauperum sunt/ Si tributa egentium animarum, quemadmodum ea esse & Sacri canones / & antiqua sanctorum patrum scripta/ demonstrant/ quibus hii magis debentur, quam pauperibus. Qui sunt autem ex omni pauperum genere, si per vniuersum mortale genus animo discurras/ pauperiores/ egentiores/ calamitosiores / quam illi quorum anime/ simul cum corporibus, hostili sunt obiecte furori. Nos abunde pulchrum ac religiosum esse ducimus. Sacras aedes/ magnifico/ ac regali sumptu extruere, Easque auro/ argento/ gemmis/ Margaritis, atque omni preciosa suppellectile exornare. Pulchrius fortasse, & Christiane pietati conuenientius, Xenodochia/ Orphanotrophia/ & alia id genus/ ad alendos/ ac sustentandos/ egenos/ instituta loca condere/ & locupletare. Sed ego omnium pulcherrimam, atque omnia charitatis opera longe excedentem/ illam elemosinam esse crediderim, qua vel iam capti/ ab hoste redimuntur/ vel captiuitatis periculo obnoxii ne in hostis potestatem deueniant / multo ante prouidetur/ Preclare enim diuinus Ambrosius. Mediolane urbis Episcopus. Ornatus inquit sacrorum redemptio captiuorum est. Et illa inquit, sunt vere preciosa vasa. Illi veri redditus ecclesiarum, qui redimunt animas a morte. Ille verus domini Thesaurus/ qui idem operatur/ quod sanguis eius est operatus/ Preclare etiam maiores nostri hungari. Qui Episcopatus & alia Sacerdotia/ ideo videtur copiosius locupletasse/ ut eorum possessores certum alerent quottannis pro fidei catholice defensione militum numerum / qui mos usque in hodiernum diem/ apud nos diligentissime seruatur. Quod quidem exemplum/ si ceteri Christiani sequuti fuissent, & tot opulentissimos

orbis
oneri
ad has
me pa
defen
illi mi
suos e
istos/ q
plissim
dent e
stantia
bus su
rifex O
tem/ ve
cum ca
Absit a
illo Po
breui c
verum
renis/ in
quam
men me
magis v
lium da
Pontific
incitatis
in te ma
oblatam
mano P
nalibus
te/ aliis fa
sanctissi
rebus on
quod affatin
deo. Exi

orbis Christiani Episcopatus, & ecclesias huic sanctissimo
oneri ferendo subdidissent. Nunquam certe res Christiana
ad has angustias peruenisset. Non solum igitur te Beatissime
me pater debitorem facimus Christiane Reip. ante omnes
defendendæ q̄ caput eius es. Sed hoc etiam nomine / q̄
illi miseri Christiani qui in extremo discrimine versantur
suos esse credunt / & in suam necessitatem institutos / omnes
istos / quos tu / quos alii ecclesiarum Antistites habent am-
plissimos prouentus. Immo ita sibi Christo docente persua-
dent eum demum esse bonum pastorem, qui nedum sub-
stantiam, sed si opus sit, etiam animam suam ponat pro ou-
ibus suis, Que tamen ego non propterea commemoro pon-
tifex Optime & doctissime / quasi ea tibi vel ignota esse pos-
sem / vel te non ad omnia pro ouibus tibi commissis etiam
cum capitis discrimine subeūda paratissimum existimem.
Absit a me / hec tam stulta & impia credulitas, Credo ego & et
illo Pontificum genere te esse, id quod scio re ipsa ita esse,
breui comprobabis / qui verum Christi referens vicarium,
verum decus honorem gloriam salutē rebus omnibus ter-
renis / immo vite etiam ipsi libentissime anteponas, Quod
quamuis ita esse certissime mihi persuadeam. Non potui ta-
men me continere, quin pauca in hanc sentētiā dicerem,
magis vt officio meo satisfacere viderer, q̄ vt tibi uel consi-
lium darem. Principi Sapientissimo, vel stimulos adderem.
Pontifici ad omnia pro Christi ouibus facienda tua sponte
incitatissimo. Verū aliud est felicissime Pontifex, quod ego
in te magis, & considero, & admiror. Maiorem tibi video
oblatam rei bene gerende facultatem, q̄ ulli vnquam Ro-
mano Pontifici contigerit. Quorum si vitas & acta / Ex An-
nalibus Pontificiis repetamus / inueniemus aliis Auctorita-
tē aliis facultatem, quibusdam etiam voluntatem, ad hanc
sanctissimam prouinciā obeundam, defuisse. Tibi vero
rebus omnibus quæ a deo īmortali desiderari possunt, vñdi-
q̄ affatim affluentibus, quid deesse possit nihil penitus vi-
deo. Existimationem habes tantam quātam potest homini

irz 1973

ulta a puero semper innocentissime atq; integerrime acta;
& per oēs bonas atq; honestissimas artes ad hoc usq; supre-
mi honoris culmen deducta cōciliare, facultatem deinde tā-
tam, q̄tam is habere potest. Qui ut oēs ei principes alii xp̄ia-
ni desint, qui certe deesse nō possunt. Cæsare tñ habet ami-
cissimum. & cum Cæsare, qui ut magnitudine Imperiū
æquat multos ita ut omni uirtutis genere. exuperat omnes
fere illos uetustos Imperatores. In te uero tanta est pietate,
tanto amore atq; obseruantia, ut is nihil penitus tibi nega-
urus uideatur presertim id ab eo postulanti. quod ad cōem
omnium salutem pertineat. Quid. n. negaret discipulus pre-
ceptorū? Alūnus nutritorū? xp̄i uicario, Christianissimus Im-
perator? deniq; filius patri? & ei patri quē q̄tum dignitate &
honoris culmine, tantū etiam doctrina & uitæ sanctimonia
uidet aliis mortalibus prestare. Iam quid ego de aliis Regi-
bus & principibus loquar? Quē enim ex illis oībus ea cre-
dis nature immanitate peditū, adeo sui & suorum, & Chri-
sti optimi Maximi, oblitū, ut te contra hostē cōem uexillum
crucis Christi ferente malit cū summo delectore & pericu-
lo uel domi ociosus manere uel priuatas adhuc dissensio-
es agitare q̄ cum summa & immortalī gl̄ia ac perhēni sua sa-
lute, tua signa sequi. Nihil igitur nihil omnino tibi deest pō-
tifex Maxime nisi forte uoluntas deesset, q̄ in tanta uirtute
tanta presertim adiecta & auctoritate & potestate nō etiam
superesse nemo est qui sibi possit persuadere. Vt tñ sicuti oī-
um maxime & debes. & potes. ita etiam uelis rem Christia-
nam salutem suam & suorum quæ in summū discrimen ad-
ducta est iuuare ac xp̄ianos principes ad hanc sanctissimā
defendende xp̄iane Religionis prouinciam capeffendam,
q̄primum tua auctoritate inducere. Id uero est quod a te
supplex summis & enixissimis precibus. petit atq; efflagitat
Rex Hungarie cuius preces tanto plus pōderis apud te ha-
bere debent, quanto plura tibi sunt in hoc uno rege conside-
randa. Nam & filius tuus est huic sanctę sedi extrema mo-
rientis patris uoce commendatus. Et eo genere ortus, cuius

maie
geste
gum
uel g
ni or
quæ
re ce
annu
Exci
ab h
detrū
ad h
de &
stiter
co at
tur. A
cond
ture
unul
da h
fratre
tores
illud
mun
trio
quas
rire a
tum
Ceci
pela
mi h
in re
ne u
detrū
tur.

maiores siue sanguinis siue successionis linea spectetur. Eu-
gesserunt (quæ pace omnium dixerim) si cum aliorum Re-
gum factis conferantur illi uidebuntur pro priuata sua
uel gloria/uel iniuria/uel utilitate. Hii semper pro commu-
ni omnium salute decertasse. Postremo eius nationis Rex,
quæ iam inde ab initio quo Thurca Danubii ripam pulsa
re cepit qui est prope Quinquagesimus supra Centesimum
annus maluerunt suis corporibus uniuersus hostis impetum
Excipere & sustinere quæ bonis etiam & equis conditionibus
ab hoste toties oblatis facere quippiam: quod uel minimo
detrimento reliquis Christianis esse posset. Qui tutam usque
ad hæc tempora quantum in ipsis fuit, cum maxima sua cla-
de & assidua sanguinis sui effusione Christianam remp. pre-
stitere. Qui tot iam continuis cladibus adeo sunt attriti,
eo angustiarum peruenerunt; ut nisi quamprimum adiuuantur.
Aut eis sit primo quoque tempore succumbendum, aut
conditiones quas hostis tulerit accipiendæ. Quæ quales fu-
ture sint & quantum reip. Christianæ detrimentose facile
unusquisque potest considerare. In quorum salute conseruanda
non solum id considerari oportet/perire socios/ amicos
fratres & antiquos ac fortissimos reip. Christianæ propugna-
tores/perire obsequentissimos huius sanctæ sedis filios. Sed
illud quoque perire uobis ut alia omittam Equitatum maxi-
mum & uallidissimum/perire terram omnium quas Septen-
trio habet amenissimam/fertilissimam. Et hosti ad propin-
quas Regiones inuadendas opportunissimam. Denique pe-
rire atque imperpetuum abscindita Christiano Imperio, tan-
tum terrarum tractum *quatenus* inter sinum Adriaticum & *quæ hinc*
Cecios montes. Illinc inter montes Carpathios, & Euxinum
pelagus iacet. Et hæc omnia opibus & potentia potentissi-
mi hostis accedere. Huius igitur nationis Rex quæ tanta
in remp. Christianam prestitit, quæ in tanto nunc discrimi-
ne uersatur. Quæ tantum est & seruata comodi & amissa
detrimenti rebus Christianis allatura. Te supplex præca-
tur, & per amorem dei omnipotentis, orat, atque obtestatur

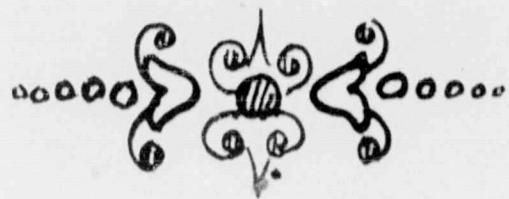
ne se deferas/ut sibi dum adhuc spirat dum adhuc iuuat
 ri potest re, non uerbis, facto non promissionibus citissime
 & quamprimum adesse uelis. Existima non meas esse has
 quas audis. Sed illius, sed omnium Hungarorum. Immo
 omnium illorum infeliciū populorum miserabiles uoces
 Illos nunc cogita ad unum omnes cum coniugibus, & libe
 ris supplices ante tuos iacere pedes, & te per ingentia maio
 rum suorum merita, per tot uulnera & mortes pro Christia
 nis acceptas, per sacratissimos huius sanctissime urbis, tot
 fortissimorum martyrum cineres denique per effusionē san
 guinis domini nostri Iesu Christi orare precari obtestari.
 Ne se ab hac sanctissima veri Dei religione quam nos sem
 per deuotissime coluimus auelli, & in spurcissimorum ho
 stium potestatem uenire permittas. Illi a te Beatissime pater
 ab hac sancta sede a uestro Reuerendissimi patres sacratissi
 mo Senatu, ab omnibus Christiani nominis Principibus a
 tota Christianitate repetunt tot beneficia in vos collata repe
 tunt opes, & facultates suas pro uobis conseruandis libera
 lissime quotannis expositas repetunt sanguinem suum, &
 maiorū suorū p uobis effusus. Nisi imites nisi beneficii accepti
 prorsus immemores esse uolueritis seruabitis uestros serua
 tores subuenietis uestris auique defensoribus. Tu uero bea
 tissime Max. & Opt. Pont. nisi a tuis sanctissimis moribus
 a te ipso deficere nisi totum Christianum Orbem & Regē
 potissimum Hungariæ tanta spe de te cōcepta frustrari uo
 lueris/uteris profecto hiis tot & tantis uno eodemque tempo
 re collatis in te diuinis muneribus. Uteris hac tanta, & tam
 rara occasione nunquam fortasse amplius si nūc e manibus
 elabitur, reditura. Non deerit tuis uotis tuis sanctissimis cō
 filiis Deus optimus max. Aspiciet ille de Sede sancta sua
 de excelsō cœlorum habitaculo, & cogitabit de nobis Ape
 riet oculos suos & uidebit tribulationem nostram. Denique
 Beatissime Pater siue gloriam quæris apud homines imor
 talem, siue apud deum præmium sempiternum, Nullam
 esse credideris ad utrumque adipiscendum faciliorem expe

ditore
 mum i
 noctes
 sanur,

diuinaque uiam quam si Principibus Christianis, quamprimum in unam sententiam & uoluntatem adductis, dies & noctes cogitaueris, de nobis qui in extremo discrimine uersamur, conseruandis.

Dicta pridie non. Seprembris
Anno salutis. M. D. XXII.

BIBLIOTECA CAPITULAR COLOMBINA

SEVILLA

4

—

2

—

1

3

1157. 12.

IANI VITALIS PANORMITANI
de Vngarorum Cruciata: facta Anno
M.D.XIII. Et de infanda sæui-
tia utrinq; patrata:
Et de nostror; tempor; Inuidia.

le uni
cum.
d. ix.
pedes
xula
te.
gesta
metu
orūq;
deua
riarū
inpul
cis cū
plissi
is ma
eccle
Coipo
aduer
fisdie
equet
damē
nebit;
.P.S.
cōcul
tor &
ale/ac

CPetrus Phedrynus Ro. Francisco Aquile
Beneuentano S. D. P.

A Dominico Lelio Ro. & Lucio Gabriele Rubi-
montio Neapolitano amicissimis mihi Iani Vi-
talis Panormitani nostri/historia/seu mauis Epistola
de Vngaror. Crucis euocatione imptita fuit. Cūq; eā
(ut moris est mei) inter uestem/& pectus ferrem/ ita
ut uideretur: Iacobi Mazochii Roman. Achademiæ
Bibliopolæ deueni cdes: qui uisa papyro subito me
incauto/eam abstulit: se q̄primū redditurū mihi pol-
licitus: cumq; pro ea redirem/ Typis iam effictam in-
ueni. Credo hanc rem Ianum non equo animo passu-
rum: Tibi mi Aquila hoc laboris relinquo/paca eum:
sed Græco utere astu/ Homericumq; Vlyssē imita-
re: qui utriusq; linguæ eruditissimus es: eumq; / ut ita
dicam imbarca. Vale/Romæ Pridie Calē. Decem-
bris. M. D. xliii.

Claudianus Vitalis Panormitanus suo Ioanni
Baptistæ Pisoni Ferrariens. S. D.

In diebus Nouembribus unas tuas litteras a Lilio
Gyrardo uiro utriusq; linguæ doctissimo accepi:
quibus quantū gauisus fuerim explicare nō possem:
præcipue qđ amicoꝝ est ingeniū/ ut uisis lris amicos
uidere sibi uideantur. Præterea perlegi Elegeiam tuā
quam Lilio dederas: in qua nō mihi uideris Piso/ sed
Tibullus alter: quare gratulor/ & tibi/ & mihi: Tibi
q; facis ea: quibus Antiquis comparari facile possis:
Mihi quia multa & Græce & Latine ex te aperiunt.
Dumq; illā legerem/ ab Angelo Diuitio: quem ob in-
genium & præclaram indolem in omnibus admirari
cogor/ cōmonitus sum/ ut aliquid noui ad te mitterē:
quam rem ab eo tu per litteras cōtenderas/ ego autem
uerbis: ac iussis eius obsecuturus/ tibi Vngarorū in-
gentem seditionē legendā mitto: Tu aut apud te con-
ticesce: ut si quid ultra ea quæ ibi scripta sunt memo-
ria dignū eueniat addere possim. Rem enim nunc ut
ut potui spatiis exclusus iniquis absq; alio orōnis or-
natu descripsi/ & admodū familiariter.

Thomas Sacrosanctæ Ecclesiæ Cardinalis Stri-
goniens. Titulo sancti Martini in montibus/ Le-
gatus uniuersi Regni Vngarię superiori anno creat:
magnoq; apparatu ad Legationē proficiscitur: habi-
tis a Leone. X. Pont. Max. omnibus priuilegiis/ ac ce-
remoniis quibus opus fuerat. Quod sciens Cæsar: ut

Assentatio

*ex conuentione legati
quædam res aduersus
turcos adduxerat
crucifera uocati*

optimus diuinæ fidei Miles bellum Turcis per literas Legatū indici hortatur. Hoc igitur consiliū plurimū mente uolutās Thomas/multa priuilegia ad religionē attinentia ob id arma capere uolentibus cōcedit; ac crucis signo eorū pectora obsignat: quorū multa serica suis manibus confecerat: ab eoq; signo Cruciferos uocari iubet Milites: quos nos Euocatos Crucis appellamus. In numeri undecunq; Agricolaē relictis pagis ex Emona/ex Siscia/ex Draui & Sauiripis: multi Ariuates/Azali/ Amantes/ Belgires/ Carthari/ Cornacates / Eruisci/ Hercuniates/ Latouisci/ Oseriates/ Varciani/ & multi ex monte Claudio/ multi Scordiscorū/ Taurisci/ex Metubarre/ ex Segestica insula/ Sirmienfes/ Amantini/ & multi quorū nomina nō succurrunt/ in uarias deuenere legiones/ inq; dies numerus maior auctus est: tum a maioribus ac primatibus totius Regni fidem ac auxiliū exposcunt: quibus denegatis quasi pro ludibrio habiti sunt: quare indignati iam bellū minitantur omnibus præterq; Regi/ac Cardinali. Quinq; milia capitū descripta sunt: ac ingente rusticorū copia bipartita/Melchiorē Moudere (ita enim appellabat) alteri præsidere iubent: qui ita dici uoluit. ¶ Melchior dei gratia Rex benedicti populi Cruciferos / amicus & subiectus Ladislai Vngariæ/ Boemiæ zc. Regis: & Electus sancti Patris Cardinalis sancti Martini in mōtibus: ac inimicus Prælatorū/ & omniū Pannonio præsidentiū Regno. Alteri uero Georgiū Siculum: Nam ibi etiā (ut aiunt) quidā ex

*cruciferi duos reges
deliquit quos sepe
ge. ungarorum frustrati
vidissent multaq;
circa panoniam depo
pulantur*

Siculia Siculi appellantur/delīgunt ducem: qui eos/
dem titulos ab altero sibi assumpsit. Ambo uero eisdē
ex parentibus oriundi sunt: nullisq; legibus: nullaq;
rei militaris disciplina muniti: sed potius robore ac
propriis uiribus corporis confisi reliqua paruipendūt.
Continuo igitur: qui summo eorū magistratui pręerāt
abactores circa nobiliū prędia/ac uillas imittūt: qui
iumentorū/carroꝝ/ & rerum ad uictū attinentiū inu/
meram multitudinē depopulati: quæ afferri nō pos/
sunt/igne undecūq; incendunt: ac inexpiablem scui/
tiam in ea exercent. Tale enim eorū ingeniū est/ut ad
internitiū usq; omnia insequatur. Cū uero Thomas
rem in peius prosequutā/ac prosequuturam audiret/
ualde/& sibi/& nobilibus timere cepit / ne maioribus
militū legionibus coactis/in Regem/in eum/ac nobi/
les inimicos exoluerent animos: ideoq; erga ipsum ob
maiores Regni beniuolentiā / priuilegia antea con/
cessa reuocat/uetatq; aliquem signo Crucis signatum
esse pectus: multamq; id exequi nolentibus minat:
prohibet cū illis cōmerciū haberi: illisq; igne/ & aqua
interdici uisum est maiorem ad rei timorem: & hæc
omnia quinq; milia passuū a Pesto quę Vrbs est Pā/
nōniæ per Legatos nūnciata sunt. Aliqui religionē
potius q̄ timore cōmoti ab inceptis sese retrahunt/ do/
mūq; reuerti potius q̄ credere se uariis belli fortunis
eligūt. Incertis ergo animis legiones nutāt/neq; aper/
tum est utrū maior pars desistat: neq; qui desistant.
Præterea duo uexilla erecta sunt/illisq; Crucifixi ima

go lignea alligatur: factūq; est ut si qui prosequi mal-
lent alterū duorū proficiscerentur/ & sic e contra. Hac
uia opinio omniū patuit: multo enim plures sunt qui
repugnant uelle prosequi/ q̄ qui mallent: & hiis qui
repugnabāt facinus obseruandū accidit. Nam dum
uellent domū uersus iter facere/ imago quæ alligata
uexillo erat dissolutis uinculis in faciem humi procu-
buit: quo casu iterū atq; iterum ligaminibus tenacis-
simis alligauerūt labefactatā: neq; eam ibi affirmare
potuerūt. Hoc igitur ostento cōsternati animi senten-
tiam mutare inceptant/ odiumq; armis retegere men-
te affirmant. Paulo uero post quendā ex Nobilibus
acuta fude perfossum confecerūt. Inde Ruppi merca-
torem ditissimū quinq; milia passuū a Buda Vrbe re-
gia cum. xii. affinis incensa/ ac solo equata eius uil-
la trucidarunt: quæ obsidio perdurauit triduū. Inte-
rea re audita/ & ingenti sæuitia diuulgata a Varadi-
no quæ Pannoniæ Vrbs est mille Equites ex nobili-
bus armantur: ac contra hos egrēdiūtur: nam duobus
milibus passuū distabant. Conserunt pugnā necatis
CCCC. ex Nobilibus/ Victoria potiti sunt Crucis
Euocati: Iamq; urbem inuadere designabant. Quod
ueritus populus Budam confugiunt. Ladislaus Rex
ualde turbatus est accepto tam magnæ cladis nuncio
ac duce Parcamesa Budanos in Crucis euocatos imi-
sit: q̄ occupato Pestō se ac suos ppter inimicorū multi-
tudinē maximā a prēlio abstinuit/ Budamq; pedem
referre satius esse decreuit. Crucis autē euocati: qui in-

dū nonnulli p̄uenerunt
uoluisse legatō. in
ip̄is huiusmodi ad
rē clapsi quāq;
ter omnes p̄uenerunt
sequebātur in corpore
suum

cruciferi. 500. nobi-
les pannonios in pre-
lio trucidatū grami-
nē. 300. clava comit-
tūt precipue in a-
dultis p̄uenerunt
missis

signem calamitatem nobilibus intulerāt: insidias an
cipites certum: neq; continuū habent locum/ & quoti
die castra mutant/ quotidianaq; excubias ac uigilias
eligunt. Paupibus nihil molestiae afferūt: neq; quicq;
ui agunt: sed prætio antea soluto cibaria & ea quibus
opus est expetunt. Budę quidem ubi est Regni sedes
duo Concionatores ex pulpito populū ad concionem
uocant: eiq; persuadere conantur futilibus ac friuolis
licet rationibus/ magis prodesse in euocatos arma su
mere q̄ pro illis manus scelerare. Tū nisi illico effu
gissent a uulgo ignobili turpiter ac sede fuissent ac
cepti. Super hiis accensus Ladislaus populū contra
Euocatos proficisci iubet una cū nobilibus: quod mi
nime populo placuit. Hinc magna apud plebem cū
nobilibus seditio exorta est. Euocati interdum quot
quot Nobiliū ui apprehendere possunt eorū corpora
acutissimis sudibus transfodiūt ante uxore & liberorū
oculos: neq; hoc satis uidetur uindictæ: sed coram ma
ritis miseras uxores stupro uiolant/ omnisq; exercitus
uulgata & aperta Venere tanq̄ homines plantarent:
exanimatis incūbunt puellis: quarū multæ dum pro
strarentur animā expirauere/ ob assiduitatē concubi
tus/ multitudinemq; Rusticorū rem ueneream palam
qua lubet patrantīū. O facinus/ & diis/ & hominibus
inuisum. O impudentes belluas. O imensam ultionē
sic pro candida religione pugnandum putatis? hiis
manibus sacram dei ueri effigiem fertis? hiis oculis
cælum aspicitis? hoc deos pati existimatis? Hæc ta

men sola uox morientibus hominibus frequens erat:
Ciues uestri sumus. Post hæc quidā nobilis nomine
Dacii Michaelis ex Rege ad Euocatorum castra aufu-
git:quem summū ducem legionū deligunt/maximo
id factum detrimento Primatibus fuit:nam is multa
bellica tormenta in Nobiles apparauit:ignarosq; pa-
ganos continuo ad rei militaris instruxit ritū: & iam
in tantum numerus concreuerat ut sint plusq; Centū
milia militū omnes unanimes:sed diuersis in locis di-
uisi. Hiis deniq; exactis Episcopum Zagrauiē. mul-
tis cum Principibus ac Prælatiis palis acutis transfixe-
re. Rex summus eorum Ladislaum per litteras certum
facit/se nō passurum in Pannonio Regno esse/præter
Regem unū/solum Prælatum/ac duos Comites:cete-
ros aut penitus extirpare uelle. At Rex furore actus:
multis a Cæsare Sueuis ac Alamanis habitis/Ioānem
Vaiuola cum magna peditum/leuis armaturæ equi-
tum/cathaphractorūq; ui in eum mouet: qui collatis
signis pugnam conserūt:hostes cedunt/profligantq;
qui paucis ex Nobilibus amissis/Dux multos Euoca-
torum cepit/neq; eos iugum subire patitur:sed captiuos
Budam adducit:a quibus penas sanguine & inexco-
gitatis supplitiis repetitū est. Magnis ergo triūphis
uictor exercitum Budam ingressus est:statimq; accep-
tis Primatibus ex Euocatis nudos in prælongis sudi-
bus ferreis cathenis alligant eorum ministri: uiuosq; ad
ignes torrent:alios crucibus affigunt:alios cute expo-
liant/uiuosq; ita per aliquot dies sinunt:nōnulli qua-

*cruciferos in
ing ad amilia cre-
uit*

*Rex Ladislaus in
gentē misit exerci-
tus qui cruciferos
profligant et in cap-
tos facinorissimos
atque sunt exequuti*

dripartiti canibus exponuntur: multi ingenti rota ef-
fracti crura/brachia/totumq; corpus multos dies mi-
feram uitam traxerunt: complures securi percussi/in-
numeriq; in arboribus acutis uitam finire. Deinde
arrepto Melchiorre Moulder/ eoq; ad umbilicum usq;
adaperto/sanguinē inde fluentem Georgio fratri po-
tandum dedere. Post ligno adacto per uiscera speculū
populi fuit. Dehinc frustim dissectus: ac as-
sus elissusq; suos satellites saturauit. Georgius uero
scala quadam alligatus/ a suorū dentibus uiuus dila-
niatur. Deinde corona candente ex uomere effecta co-
ronatur/ut Rex Vngarorū. Post hæc caput ei ampu-
tarunt/membraq; decoxerunt/ eiusq; militibus appo-
sita sunt. Reliquis aut cum hiis qui duces suos come-
derant/uiscera extracta/nō tamen penitus/ clauis fer-
reis lignis affixere: q; sic uirgis cæsi sunt. Post autem
atrocem & meritā mortem Georgii/& fratris/ ingens
copia alibi reintegratur: cuius Dux est quidam Sa-
cerdos de numero adherentiū Georgio: qui erat in ob-
sidione urbis Varadien. qui audito facinore / furore
actus impetuose Varadiam debellauit: eiusdemq; ur-
bis omne uiuēs ab homine ad pecus uariis supplitiis
exanimauit/exceptis eius signa prosequi uolentibus:
ibiq; omnes cellas uinarias/bene munitas inuenit: ac
uinū omne/præter quod secū portaturus erat per pla-
teas ac uias fundi iussit: frumenta ignibus iniecit. Tū
Urbe relicta/ in campis Tentoria tendit. At Ioannes
Vaiuola præcognita re/maximam cum illo pugnam

*ex uisore reditum
tunc p[er] uaradiam de
bellauit omnesq; ui-
uente in ea ex terro-
re uent incendio q; in
ea de sumptis*

*regulæ experientie
in cruciferos profl
guit*

iniuit. Is uero nō expectandum sibi decreuit/duobus milibus militum ex utraq; parte necatis: reliqui se fugæ mandarunt. Nobiles pacatis Rusticorū ira/ac animis/ad concionem uenere cū quattuor milibus equitum / sexdecim millibus passuū a Buda : & accersitis quotidianis arbitris/ de ultione in Cardinalē agebāt. Thomas uero omnia præcognoscens / Septem milia Boemorū peditum/ac equitum/ad se asciuit: quorum potior pars sunt quos Scloparios uocamus: secūq; adduxerūt. CCC. carroꝝ cū uiatico/ac. CCCCCCCCC bellicorum tormentorū : quæ Serpentarias Germani uocant : ac Pridie Calendas Septembris Budam ingressi sunt/duce quodam Bartholomeo: multi eorum clanculum a Pannoniis interficiuntur. Dehinc mille passibus a Buda castra locarunt. Tunc Rex Nobiles per Legatos accersit: qui respondere/si Bartholomeus cum cohorte inde abiret/se mandata facessere. Tunc Rex / ac Thomas Boemos dimisere: Qui abeuntes Quinq; milia Boum/ ac innumeras oues abegerunt. Eis in confinibus iter impeditur ab Pannoniis: Sed uana est sine uiribus ira: Vincuntur Pannonii/& maxima pecunia multantur. Ne pagina uacaret eiusdē Epistolam de nostrorū temporū inuidia addere uisum est. Vale; Romæ.

Clanus Vitalis Panormitanus Aegidio
Heremitaræ Antistiti dignissimo S.

SI memini longo mecum sermone locutus
Quando aderas Romæ/o/musarū cura meæ
Aegidi/ut hystorias diuinus Iouius omnes
Afferret tibi:quas dudum super Itala cudit
Facta/quidem egregie/ & multo sale tempore multo/
Et multa lima assidue/multoque labore
Confectas tandem/& dias in luminis oras
Iam iam uenturas/illas(de more)balance
Vidimus equatas iusta/quando mihi prudens
Plaudebas/que nostra suos dent tempora Vates
Qui ualeant studio certare prioribus/omne
Tempus labitur in sua tempora prima/mihi ipse
Lactor/que sanctis imbutus moribus/illos
Vnus agis patres:quorum complectitur ossa
Terra leuis/nomenque amplum circūuolat orbem.
Nunc tibi quis par est? & quis nam agat ore sonoro
Vidam/Pierium/Sadoletum/Colotiumque
Syncerum/Bembumque/& te doctissime Lili?
Est adeo in multis uerborum tenuis egestas
Verba aliena modis/imitatio falsa colorū
Ut steriles faciant agros/ubi læta uirescunt
Gramina/sunt etiam petulantia:quos iuuat exlex
Et uis uerborū lasciua: licentius uti
Qui uoluere leguntur paucis/Cursus illis
Acriter insurgit/non castigatōr auarus
Nostri(quodcunque est)operis/tolle illud/& illud

nostra tpe ingeni
is ac poematibus nō
esse antiquis inferiora
si abesset inuidia

Adde/aures sed primū consule/ceu oculi cum
 Insignis picturæ arte/ingenioq; fruuntur
 Hoc pulchrū/absurdum hoc/color hic est aptior/illie
 Frons teres/& mentum teres/ornatiq; capilli
 Te hoc etiam dixisse mihi/o/Cursi ante recordor.
 Præcipue si musarū nemora auia solus
 Lustrando parce libas/Violaria inter
 Selectos flores/& odoriferos Hyacinthos
 Tu longe ante alios fortunatissimus unus
 Diceris/nanq; hæc late loca florida complent
 Carduus/& spinis horrens Paliurus acutis.
 Præterea sunt/qui tetro pallore teruntur
 Inuidiæ/si Bombyces/uel Laocoonta
 Gustarint/animo aut forti/& florentibus annis
 Curtius imperterritus/aut pro re patriæ
 Aut tibi materiā ut dignam Sadolete ministret
 Se leto implicuit sacro/nunc ardua uiuax
 Doctorum ora uirum complet.uel si Galatheam
 Infelix piscator amat Lycon:ille Melissam
 Si canit/aut pulchrę miratur Ianthidos ora
 Et castos docet esse animos in amore fideli
 Contentus uerbo atq; oculis tantū/omnia florent
 Temporibus nostris priscis equata/sed illud
 Tantum obstat nostris ne prisca poemata uincant.
 Sed ne materia a prima procul auius errem
 Hoc aio/hoc tota tendo tibi pandere mente
 Ingenio/ac numero hæc certarent tempora priscis
 Inuidiæ hæc nisi fædaret crudelis amaror.

Finis.

Hoc opusculū perlegi his pal. 11. octobris. 1519.

Este libro costo en roma dos quattrines por setiembre de. 1515.
 [Esta Registrado] 3650